

кінець
1917

СПОГАДИ

грудень
1918

СКОРОПАДСЬКИЙ

НАШ
формат

94(477)
С 44

ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ

СПОГАДИ

Кінець 1917 — грудень 1918

2-ге видання

«НАШ ФОРМАТ» · КИЇВ · 2016

УДК 821.161.2'06-94

ББК 84(4Укр)6-4

С 44

Скоропадський, Павло Петрович.

С 44 Спогади: кінець 1917 — грудень 1918/упорядник Ігор Гирич. — 2-ге вид. — К.:

Наш формат, 2016. — 480 с.

ISBN 978-617-7279-57-9 (паперове видання)

ISBN 978-617-7279-98-2 (електронне видання)

Йшов четвертий рік світової війни. Втомлений подіями генерал-лейтенант російської імператорської армії Павло Петрович Скоропадський, нащадок старовинної старшинської фамілії, ще не знав, що стане гетьманом незалежної Української Держави. Епоха перемін, яку самовбивчо наближали революціонери всіх мастей, перетворилася на апокаліпсис, війну всіх проти всіх, але Скоропадському стало духу взяти на себе невдячну ношу державного будівництва. Спроба закінчилася цілковитим і очікуваним провалом, але окремі починання гетьмана дотривали до наших днів: саме йому Україна завдячує, наприклад, Академією наук. У цих пронизливих спогадах постають буремні роки революції і громадянської війни та особиста драма Скоропадського, який, за влучними словами Вячеслава Липинського, став українцем, тільки переставши бути гетьманом. Але, на жаль, було вже пізно: Україну охопив червоний морок з півночі.

УДК 821.161.2'06-94

ББК 84(4Укр)6-4

Упорядник *Ігор Гирич* · Коментарі *Георгія Потульницького, Владлена Мараєва* ·
Післямова *Ярослава Пеленського, Ігоря Гирича* і *Георгія Папакіна* ·
Показчик підготували *Владлен Мараєв* і *Георгій Потульницький*

Текст друкується за виданням: *Скоропадський П.* Спогади. — К.; Філадельфія: Східноєвроп. дослідний ін-т ім. В. К. Липинського, Ін-т укр. археографії ім. М. С. Грушевського НАНУ, Ін-т східноєвроп. досліджень НАНУ, 1995. Імена людей, які у «Спогадах» фігурують по-різному, уніфіковано. Окремі текстуальні моменти оформлено за сучасним правописом.

Редактор видавництва *Микола Климчук*. Тексти підготувала *Ірина Щепіна*. Літред *Олена Тихоненко*. Верстальник *Денис Піорко*. Обкладинка і форзаці *Костянтина Марценківського*. Керівник проекту *Антон Мартинов*.

Надруковано в Україні видавництвом «Наш Формат» у типографії «Фактор-Друк». Наклад 3000 прим. Підписано до друку 10.02.2017. Термін придатності необмежений. Замовлення № 1193. Вишнєвок Держ. сан.-епідем. експертизи № 05.03.02-04/51017 від 16.11.2015

Науково-популярне видання

ISBN 978-617-7279-57-9 (паперове видання)
ISBN 978-617-7279-98-2 (електронне видання)

Усі права застережено.
© «Наш формат», 2016
© Автори післямови, 2016

ЗМІСТ

Від упорядника	7
<i>Павел Скоропадский. Воспоминания. Конец 1917 года по декабрь 1918 года</i>	13
Спогади гетьмана Скоропадського. <i>Ярослав Пеленський</i>	340
<i>Nabent sua fata libelli. Георгій Папакін</i>	364
Державність, національна ідея та люди гетьманської України у спогадах Павла Скоропадського. <i>Ігор Гирич</i>	377
Показчик імен	454

Йшов четвертий рік світової війни. Втомлений подіями генерал-лейтенант російської імператорської армії Павло Петрович Скоропадський, нащадок старовинної старшинської фамілії, ще не знав, що стане гетьманом незалежної Української Держави. Епоха перемін, яку самовбивчо наближали революціонери всіх мастей, перетворилася на апокаліпсис, війну всіх проти всіх, але Скоропадському стало духу взяти на себе невдячну ношу державного будівництва. Спроба закінчилася цілковитим і очікуваним провалом, але окремі починання гетьмана дотривали до наших днів: саме йому Україна завдячує, наприклад, Академією наук. У цих пронизливих спогадах постають буремні роки революції і громадянської війни та особиста драма Скоропадського, який, за влучними словами Вячеслава Липинського, став українцем, тільки переставши бути гетьманом. Але, на жаль, було вже пізно: Україну охопив червоний морок з півночі.

Що б там не сталося, Україна в тій чи іншій формі буде. Не змусиш ріку повернути назад, так само й з народом, його не змусиш відмовитися від своїх ідеалів.

Павло Скоропадський

Павло Скоропадський — одна з найважливіших і до кінця «не прочитаних» постатей ХХ століття. Він разом зі своїм Краєм весь час перебував у транзиті — від лояльно-імперського малоросійства до модерного політичного націоналізму. На відміну від його товариша Маннергейма, гетьману не судилося побудувати суверенну незалежну державу. Але його спроба, Українська Держава 1918-го, — це цікавий історичний феномен, вивчення якого дає ключі до розуміння, чому Скоропадському не вдалося втілити свій задум в життя і чому нам так важко закінчувати розпочату ним справу сьогодні.